

NOVEMBRE
1942

Perspectiva nocturna del Palau Nacional de Barcelona

CATALONIA

S U M A R I

Notes Editorials. — Mestre Ramon, "Barba Florida", Mossèn Ramon Vives. — El Nostre Plet. Catalunya Nació, J. Sabadell. — Activitat Catalana. — Els Catalans a Amèrica. Vicens Riera. — Anècdotes i Paradoxes. — Notes de Platja, P. Basseda i Paulí. — De Teatre. Santiago Rusiñol, J. Masip i Farré. — Joaquim Montero és mort. — El Problema de Catalunya, encara. Unitat, però no renúncia, F. Currell. — Joan Peiró ha estat afusellat, Emili Mira. — La Batalla d'Àfrica, Manuel Trueba. — La Rambla, Pere Coromines. — Novembre 1936-1942. — El Recó del més petit de tots.

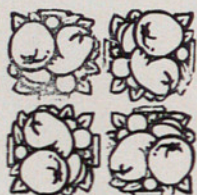
Apartado 256

Teléfono 1421

Joyería OLIVA

El Conde, 20.

CIUTAT TRUJILLO, R. D.

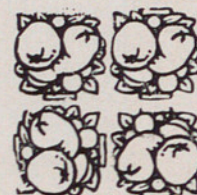

Llicenciat Juli Hoepelman

Advocat i Notari

Luperon 11

Tel fon 2418 i 1283. Ciutat Trujillo

EBANISTERIA

MOBLES MODERNS

Españolat - Sucursal Baquero
Ciutat Trujillo, R. D.

31 OCT. 2000

CATALONIA

Director: Albert Ginestà.

Apartat Núm. 791

Any I. ||

Ciutat Trujillo, R. D. Novembre de 1942.

|| Núm. 3

N O T E S E D I T O R I A L S

D' ençà de l'inici de la segona campanya d'istiu a Rússia, cada dia que passa ens porta abundor de dades, sobre la manca de fortalesa de l'esforç alemany, per tal de resoldre victoriosament el present conflicte. Pot afirmar-se que l'ascens victoriós del feixisme començat el 33 ha arribat a les acaballes i que en la gràfica de vida de les forces del mal, la paràbola ha entrat en el període de la devallada. Aquelles reaccions fulminants de l'aparell militar nazi que determinaren els èxits que van de Noruega a Egipte, corrent per tot Europa, han passat al museu de la història, que les conservarà com a prova de com no es pot impunement malmetre les lleis de la naturalesa, que no accepten que un poble pretengui dominar el món.

Si fins fa poc podia encara admetre's l'existència d'un equilibri relatiu entre les forces de les nacions de l'eix i les aliades, avui el desembarc anglo-americà, al nord de l'Àfrica, ha palesat, definitivament, que aquest equilibri fou, però ja no és, i que la correlació d'armes i d'exèrcits ha estat modificada en benefici de les Nacions Aliades.

No cal insistir en l'efecte moral que l'èxit obtingut ha determinat en els pobles oprimits, ja que les diverses manifestacions que han arribat fins a nosaltres són prou eloqüents, per tal que apreciïem un revifament del sentiment col·lectiu contra l'invasor i els seus titelles. En l'apallissament a Doriot es pot veure l'exponent d'un estat d'opinió que comprèn que l'hora arriba, i que cal, de dins estant, ajudar els qui arreu del món preparen l'acabament de l'actual desordre mundial.

Sembla que la diplomàcia aliada es mou activament a la zona mediterrània i que s'esforça en neutralitzar la Península Ibèrica, malgrat l'influència pro-nazi dels actuals governants. Ningú més que nosaltres, desitja que Catalunya, i, també, Espanya, puguin estalviar-se d'ésser teatre d'una nova onada de destrucció i de mort.

Les recents declaracions de neutralitat que s'atribueixen als governants espanyols no són, en el fons, res més que la conseqüència d'una forta oposició de tots els pobles ibèrics a participar, al costat de l'eix, en la present batalla. Catalunya no vol anar a la guerra, i Franco sap que la participació en l'actual contesa determinaria l'aixecament de tot el poble espanyol contra el seu règim de servilisme a l'eix. Això és el sol i únic motiu que fa que les tropes africanes i les bases de Mallorca no estiguin ja treballant per compte d'Hitler.

Però no hi ha prou en declarar-se neutral. En un front de l'eix hi ha encara una divisió, la qual és alimentada constantment amb nous efectius, i, cal exigir sigui retirada a casa seva. La "división azul" és l'exponent d'una voluntat anti-demòcrata que no deu continuar. Neutralitat total, sí, però no neutralitat a mitges. I si la neutralitat espanyola vol realment ésser-ho que s'acabi també, amb totes les activitats faangistes a Sud-Amèrica, que no són res més que activitats a profit d'un grup bel·ligerant.

Per a nosaltres, catalans, aquesta neutralitat no representa cap sacrifici (ja que sabem que beneficija als aliats, i, per tant, la causa de tots els pobles) sense motivar cap modificació en el nostre convenciment de la necessitat d'acabar amb un règim que es sosté únicament gràcies a l'existència de l'hitlerisme que fou qui l'engendrà, en contuberni amb el feixisme. Acabem amb ells i quedarà, més veritat que mai, allò tan català, de... "Morta la cuca, mort el verí".

UAB
Biblioteca d'Humanitats
Saló de Revistes

EN l'editorial de presentació, ens declaràvem ciutadans anònims a qui separen ideologies i disciplines diverses i opinions diferents de com deu organitzar-se i reconstruir-se la nostra Pàtria, però que una coincidència ens aplegava: l'esperit de Catalunya. Dèiem, que no preteníem donar gran volada al que no en té, i per això, hem llançat, a la República Dominicana, una publicació, no una revista, escrita en català, que a nosaltres ens fornís el goig inefable d'escriure-hi i als amics i companys de dissort, de llegir-nos en la llengua que oírem i aprenguérem de la mare nostra. Concretàrem les nostres aspiracions, no gens ambicioses, d'esvenir una aportació més a l'obra catalana que avui es desenvolupa, lliurement, en terres d'Amèrica, de treballar, per constituir un deure inajornable i ineludible, per tal d'escurçar la sofrença dels que pateixen el fuet en la pàtria vexada i escarnida, dels que deixàrem en els camps de França i estepes africanes i, de participar, de manera modesta, en l'obra de catalanitat i de revifament dels sentiments patris. Ens imposàrem, i continuarem imposant-nos, el més absolut respecte a les opinions alienes, perquè la nostra tasca pugui desenvolupar-se per viarany de comprensió i germanor. I sollicitàrem, i demanem encara, la cooperació dels nostres compatricis radicats en aqueixes hospitalàries terres americanes, per obtenir tota l'eficiència al nostre abast en l'obra de tots els catalans, en l'obra de la reconquesta de Catalunya.

Hem fet poc camí. Tres edicions no són prou per a una afirmació, però si per a un falaguer auguri de reeiximent. La sinceritat, no l'autoelogi ni l'egolatria tan en ús en els moments que vivim, ens fa dir que la publicació nostra ha estat ben rebuda en el medi al qual anava destinada. La majoria de catalans de la capital i de l'interior del país, alguns mallorquins i àdhuc alguns castellans, ens la demanen. Les aportacions econòmiques, modestes com nosaltres, però valuoses per la bona voluntat que enclouen, van sorgint. Noves col·laboracions ens han estat ofertes. Destacats dominicans s'hi interessaven. Gosaríem dir que "CATALONIA", amb nosaltres o sense nosaltres però amb l'empremta espiritual que hem volgut donar-li, pot viure tot el temps que falti per al retorn de tots els germans a l'enyorada Pàtria.

Ens creïem, de bona fe, que la nostra posició quedava ben definida. Ens creïem, també, que no faltava claretat en l'exposició de les directrius nostres. Però no ha estat així, segons els amics i compatricis Alexandre Solana i P. Duran Vernet. Aquests compatricis, en representació del Consell Directiu del Casal Català, d'aquesta ciutat, han inserit a "Democràcia", una aclaració, millor una protesta camuflada i un advertiment balder a la informació que de l'acte de l'homenatge al pintor català Josep Gaussachs, per haver estat nomenat Professor de l'Escola Nacional de Belles Arts, publicàrem en l'edició anterior.

Alexandre Solana i P. Duran Vernet, que assistiren a l'acte, el primer hi parlà i tot, glossant la sensibilitat catalana que arriba, diguè, a aglutinar les diferenciacions ideològiques, qualifiquen la informació d'inexacta per dir que l'acte s'havia organitzat pel "Club Català" "conjuntament", amb el "Casal". La informació, no deia pas això; deia, diu: "i d'acord amb "Casal Català", entitat germana..." No ens sembla pas necessari insistir en què no és pas el mateix estar d'acord amb una cosa, persona o acció, o bé fer una cosa conjuntament, o de manera conjunta, amb un altre. Qualsevol diccionari català o castellà pot aclarir-los els conceptes. L'acord, significa conformitat i això és el que passà, puix de no haver-hi estat conformes els signants del remittit, no haurien assistit a l'homenatge encara que es tractés, com es tractà,—oh paradoxes de la vida!— d'homenatjar un català soci del "Casal". Es voldrà argüir, com ja es diu a l'"aclaració", que hi assistiren com a simples amics, però, cal preguntar llavors: amics de qui? perquè no sabem comprendre com podien ésser amics individuals de l'homenatjat i dels altres assistents, i enemics, col·lectivament, dels organitzadors en un acte que responguè als sentiments racials que tots, ells, els del "Club" i nosaltres, diem portar en el fons de l'ànima. Que el "Casal" no tingui relació de cap mena amb el "Club", com diuen els signants, a nosaltres no ens pertoca afirmar-ho o negar-ho, encara que lamentem la posició equívoca dels representants del "Casal", d'anar contra la unitat de tots els catalans en moments en què es fa precisa, necessària i urgent, si és, que de veritat, es vol laborar per al bé dels nostres i de la nostra terra. Rebutgem l'afirmació de que pretenguem fer jocs polítics doncs ens atia atre pensament, ni altra idea i voluntat que Catalunya, Catalunya i Catalunya. De més a més, d'una ingenuïtat infantil suposar-nos tan mancats de recursos i de procediments, que tinguéssim de valdre'ns d'una simple informació, si volíem fer o servir una política determinada. Desvirtuada pels fets aqueixa afirmació tan capciosa com lleugera, esdevé balder l'advertiment de què el "Casal" no té cap intervenció a "CATALONIA", encara que a nosaltres ens obre l'esperança de què algun dia els del "Casal" comprendran que en aquest cas concret estem en possessió de la veritat. Es desueta la forma de fer pública l'aclaració per haver-se tramès a "Democràcia", periòdic castellà, quan la podien veure publicada a "CATALONIA", publicació catalana, segons el compromís espontani contret, de publicar en la secció "Activitat Catalana", tot el que afecti a la vida de les entitats nostrades, mentre sien autoritzades. De més a més, el costum establert entre el periodisme català, de publicar els remittits que els hi eren tramesos no podíem pas trencar-lo malgrat trobar-nos a Amèrica.

Lamentem, de bó, el succeït i ens proposem no insistir més en aquest afer, per necessitar el temps per a fer obra positiva i per entendre que les pol·lèmiques entre companys, amics i compatricis no produeixen altra cosa que la desunió i no afavoreixen pas la nostra causa, que és la causa de tots els catalans.

Mestre Ramon "Barba Florida"

Mossèn RAMON VIVES

NAIXAMENT. — JOVENTUT. — COVERSIO. — EL SAVI. — EL LITERAT. — L' APOSTOL. — LA FI. DOS LULLISTES.

*Cercant l'Amic a l'Amat
tot l'ample del món corria:
trescant el món enveilleix
més la seu cor no enveïlia.*
(Popular).

MOLT sovint, considerant la facilitat dels mitjans de comunicació actuals i de formació intel·lectual, se'ns ha ocorregut preguntar-nos: Si alguns dels homes del món antic haguessin pogut emprar aquests mateixos mitjans, fins on haurien arribat? En efecte, imaginem-nos un Pau de Tarsos qui tresca pel món afrontant un nombre de dificultats gairebé inconcebibles i predicant una doctrina incontestable, per aixecar per tot arreu esglésies que assoliren en poc temps un desenvolupament que bé poden envejar els nostres missioners, i ens esglaiarà el veure'l movent-se en ple segle XX.

A la ciutat de Mallorca, l'any 1235, fill de catalans que'l rei Jaume I el Conqueridor emportà per a substituir la població àrab, naixia Ramon Llull, la vida del qual presenta més d'un punt de comparació amb la del gran Pau, l'Apòstol. La seva vida tingué una activitat tan complexa i intensa que fins i tot, a nosaltres, que no podem imaginar-nos exactament les deficiències de l'Edat Mitjana, ens deixa fortament meravellats. La seva joventut, tot i havent estat extraviada, fou ben intensa i fogosa. Hi ha homes que desconeixen les petites quantitats i, encertats o esgarriats, van sempre a l'engròs. Ell mateix, com Sant Pau, Sant Agustí i tots els qui tingueren un ver penediment, admet obertament les seves faltes. Però no va arribar pas a ésser l'home degradat, ans bé, fruï de càrrecs l'importància política i moral, com foren el de Senescal del Regne i el de Preceptor del fill del Rei Jaume.

La xafagor mundanal de Ramon canvià en xafagor espiritual gràcies a una intervenció visional fulminant, haguda dalt de la muntanya de Randa, del mateix Crist, que un dia, de semblant faïó, féu de Pau, perseguidor de l'Església, un inlassable propagandista d'ella mateixa, llançant-lo a un món d'aventures en extrem difícils.

Des d'aleshores un sol desig l'esperona: el desig de fer amar el seu Amat. Féu molta oració i s'entregà a la més elevada contemplació; estudià llatí i àrab; escrigué una pila de llibres; viatjà de llevant a ponent,

de tramontana a mitjorn, enfrontant-se amb els papes, els reis, els prínceps, els cardenals i els bisbes. La preparació científica i literària que assolí, esperonat pel desig de convertir els infidels, degué ésser quelcom més que vulgar, ja que el veiem entrar a les aules de la mateixa Sorbona, per les quals desfilava, llavors el més florit de l'època, i explica allí el mateix que a Roma, Montpeller i Gènova els seus sistemes. En els centres intel·lectuals és on fou conegut amb l'epítet de "Barba florida" guanyat, sens dubte per la seva singular barba blanca que conservà desde la seva conversió. Altre indici, no menys demostratiu de la seva capacitat científica, és la fundació, a Miramar, bell recó de la Illa de l'Ensomni (Mallorca), d'un col·legi de llengües orientals (!) per tal de preparar els missioners per a Africa i Terra Santa.

Com a científic, s'endinçà, coratjosament, per tots els camps coneguts en aquells temps: la intrincada Alquímia, en la qual assentà bells principis, les matemàtiques, la filosofia, la teologia, etc. Se l'hi atribueixen les primeres suggerències de la brúixola magnètica. En la seva "Ars Magna o General" esboça un sistema massa mecànic dissortadament, filosòfic, dintre les corrents de l'escolàstica — en aquell temps qui s'hauria atrevit a sortir-se'n? — amb el sol objectiu de fer més comprensibles els misteris de la fe, mitjançant veritats racionals. En arribar a aquest punt, cal donar un crit d'atenció. Un nombre d'erudits, que no coneixen a Ramon Llull sino a través de tra-

duccions més o menys escrupoloses i de crítiques que l'han estudiat apassionadament i no pas objectivament, el presenten com a racionalista. En un article del caràcter del present no hi ha pas marge d'entrar a la discussió d'aquest punt. Solament podem fer constar que Ramon Llull no intentà mai demostrar el misteri de la Santíssima Trinitat; el que intentà en la seva "Ars Magna", com havem dit, fou ajudar la fe i impulsar als no creients a alcançar-la. Volgué aixecar un sistema de incontestable eficàcia contra els errors de les falses religions

i de l'averroïsme. Ben entès, doncs: no volgué pas racionalitzar el misteri de la Trinitat. Alguns dels seus paradigmes són encara emprats per teòlegs, que estan molt lluny de poder ésser anomenats racionalistes, per a ajudar a la intel·ligència del misteri.

Segons la teologia catòlica, és impossible fer-se una idea adequada del misteri. Però és possible fer-se'n una certa idea per bé que imperfecta. El que volia Ramon, era perfeccionar aquesta idea imperfecta el més possible, per tal de fer creure els infidels partint de termes per ells coneguts.

Llull, no volgué pas fer literatura. Es literat per necessitat d'expansió del seu fogós esperit. Altra cosa no podia ésser! Un dels primers escriptors que s'interdependitzen del llenguatge provençal és Ramon. El seu llenguatge ja és català.

Escriu prosa i vers. El seu "Llibre d'Amic e Amat" està palpitant — sien's permesa la expressió — d'un romanticisme sensual. Està ple de poesia elevadíssima i genial. En ell s'aixeca gairebé a l'altura d'un Sant Joan de la Creu i d'una Santa Teresa i apar un veritable trovador dels amors divins. Essent franciscà, com sostenen la majoria dels seus biògrafs, el seu misticisme és netament franciscà. El "Llibre de Meravelles" que esmentem més endavant, palesa ben clarament un caire del misticisme franciscà: l'amor de les criatures per ésser elles, espills de Déu. En el "Llibre d'Amic e Amat" podrien establir-se molts punts de contacte amb el "Càntico espiritual" de Sant Joan de la Creu. L'extens "Llibre de Contemplació" és menys enlairat que'l precedent; malgrat això, bé es pot comparar amb "Las Moradas" de Sta. Teresa. Es una portentosa enciclopèdia mística, plena d'efusió i movilitat i conté pàgines sublimes.

"Blanquerna", del qual forma part el "Llibre d'Amic e Amat", és un dels models més antics de la novel·la utòpica i social en la qual es reflexa l'altíssim ideal que Ramon s'havia format de la vida cristiana, tant en contra de la realitat de la seva època, els vicis de la qual descriu i ataca.

En prosa, són dignes també d'ésser remarcats l'esmentat "Llibre de Meravelles" en el qual l'autor pretén perfeccionar la anterior mitjançant la contemplació de les meravelles de món. El "Llibre de l'Orde de Cavalleria" conté el decàleg del perfecte cavaller. Més tard, era imitat en el "Conde Lucanor" de Juan Manuel, i per mossèn Joanot Martorell en "Tirant lo blanch".

En el "Llibre de Gentil" s'estableix una discussió de tres savis sobre qüestions teològiques.

Entre les seves obres rimades, "Plant de Ramon", en el qual vessa un profund enyorament, conté, sens dubte, els millors versos qu'eixiren de la ploma de Ramon, a l'edat de 64 anys (!). Aquest llibre, el "Plant de nostra dona Sancta Maria" i "Lo cant de Ramon" són d'un lirisme exemplar. En el darrer d'aquests llibres, ens transmet els seus més íntims sentiments en

unes hores de greu amargor, provocades al ponent de la seva vida pel fracàs de la seva gestió.

Tota la seva obra literària, revela una activitat prodigiosa. Però Ramon no fou sols un obrer de la ploma. Mentre escrivia, trespava sense repòs la meitat de l'àmbit del món mitjeval. Amb raó un dels millors lul·listes contemporanis l'ha anomenat "Rodamón impenitent". Es un bon tipus de l'apòstol: viatges de missió al nord d'Àfrica, gestions prop dels papes i reis, per tal d'oobtenir ajut en la conversió dels moros i l'alliberació dels Sant Llocs, pelegrinatges, etc.

Als setanta i dos anys, amb la barba plena de neu, i la desconfiança en el cor, se'n va per primera volta a Bogia, prop de Tunísia. Amb tota la xafagor de la seva joventut, de tota la seva vida, es llença a predicar per les places i és apedregat, empresonat, foragitat, i ficat a un vaixell que anava cap a Pisa. A vista de terra, naufraga el vaixell i es salva aferrat a una fusta.

Octogenari ja, retorna a Bogia. La història aquí és imprecisa. Segons uns, fou altra volta apedregat i embarcat en un vaixell de mercaders genovesos, morint a la vista de les costes de Mallorca. Segons altres, arribà a Mallorca amb vida i guarí de les seves ferides, i morí l'any següent del seu retorn, esgotat físicament i moralment, en el cor de l'hivern.

Dissortadament aquest punt de tanta trascendència no ha pogut ésser aclarit, malgrat l'exàmen científic que es feu dels seus restes conservats en l'església de Sant Francesc, de Palma de Mallorca, l'any del centenari, 1915. L'exàmen dels metges descobrí en el crani uns colps, probablement de pedra, però no es pogué establir si foren mortals. Degut a aquestes imprecisions, Ramon Llull no ha pogut pas ésser inclòs en el martirilogi universal, però la diòcesi de Mallorca el compta, litúrgicament, com a Benaventurat i com a tal té culte públic, celebrant-se la seva festa el tres de juliol.

No podem acabar aquest article sense esmentar el més eminent lul·lista contemporani, Mossèn Salvador Galmés, nascut a Sant Llorenç des Cardassar (Mallorca), el qual ha posat tota la seva gràcia literària al servei del lul·lisme i afrontant envejes, tergiversacions i mires particulars, amb paciència benedictina, ha sostingut gairebé tot el pes de l'edició crítica de les obres de Ramon Llull que l'any 1916 començà a publicar En Mateu Obrador.

Bé mereix també ésser esmentat el Professor de la Universitat d'Oxford, Mr. Allison Peers per la seva obra altament crítica "A Biography".

Puis que reinau coronat
a la glòria que mai passa,
oh gran Amic de l'Amat,
guardau l'illa aont son nat,
Fill Major de nostra raça!

(Himne de Mossèn Ll. Riber)

EL NOSTRE PLET

CATALUNYA NACIO

J. SABADELL.

II

DEIEM, que diversos republicans espanyols, han blasmat, des de la guerra ençà, les nacionalitats hispàniques, i que, precisament, aqueixa actitud d'oposició clara i inequívoca, ens obliga a proclamar qui som i que volem.

Per tal de provar l'afirmació nostra i per si ens poden allisonar per al futur, recollirem algunes de les opinions al·ludides, no totes, per no tenir-les avui, al nostre abast. Les reproduïrem com han estat escrites, per evitar se'ns pugui acusar, no coneixent la nostra moralitat, de donar-lis interpretacions falses o capcioses.

Manuel Azaña, el Segon President de la Segona República Espanyola, l'home en el qual Catalunya cregué un dia i el comptà entre llurs bons amics per la seva actuació en la defensa de l'Estatut, a les Corts Espanyoles, política oportunista a la fi, en el seu llibre "La Velada de Benicarló", escrit a Barcelona en ple període de depressió governamental, dos setmanes abans dels fets de maig de l'any 1937, descarrega el seu malhumor i el nerviosisme que produeix la impotència davant de fets que no poden contenir-se ni interrompre's, i fa dir als seus titelles, escollits amb finíssima sagacitat:

"Lluch (De la Facultat de Medicina de Barcelona):

...Me sacaron de Barcelona para utilizar mis servicios, y de paso protegerme. Me vino bien, porque me libré de los enredos de la Universidad. Se había transformado en Universidad de Cataluña., Así lo reza un letrero en la fachada. **Ahora somos más nacionalistas que nunca...**"

"Garcès, (Ex-Ministre):

...Mientras dicen, privadamente, que las cuestiones catalanistas han pasado a segundo término, que ahora nadie piensa en extremar el catalanismo, la Generalidad asalta servicios y secuestra funciones del Estado, encaminándose a una separación de hecho... Ya se está viendo la repercusión en la guerra. Un país rico, populoso, trabajador, con poder industrial, está como amortizado para la acción militar. Mientras otros se batan y mueren, Cataluña hace política. En el frente no hay casi nadie. **Que los rebeldes no hayan tratado de romperlo, dá que pensar...** Los periódicos, e incluso los hombres de la Generalidad, hablan a diario de la revolución y de ganar la guerra. Hablan de que en ella interviene Cataluña no como **provincia sino como nación**. Como nación neutral, observan algunos... Los asuntos catalanes durante la República, han suscitado más que ningunos otros, **la hostilidad de los militares contra el régimen**. Durante la guerra, de Cataluña ha salido la peste de la anarquía. **Cataluña ha sustraído una fuerza enorme a la resistencia contra los rebeldes y el empuje militar de la República...**"

"Pastrana, (Prohom socialista):

...El caso de Cataluña, es uno más en el panorama general... Un fenómeno análogo se dibuja ya localmente en el campo de la República y por iguales principios de mecánica social: a la Generalidad insubordinada contra el Gobierno, se le insubordinan las sindicales, la tienen sumergida y obediente. Al borde, se forma una reacción: hay barruntos de **revuelta** entre las fuerzas de orden público contra los sindicatos;

esta vez, con la simpatía general de las gentes pacificas..."

"Garcès (Ex-Ministre):

...Barcelona quiso conquistar las Baleares y Aragón, para formar con la gloria de la conquista, como si operase sobre territorio extranjero, **la Gran Cataluña**. En el fondo, provincialismo fátuo, ignorancia, frivolidad de la mente española, sin excluir en ciertos casos doblez, codicia, deslealtad, cobarde altanería delante del estado inerme, inconsciencia, **traición**. La Generalidad se ha alzado con todo... **Una imposición de la escuadra** determinó el abandono de la loca empresa sobre Mallorca, abandono que no se había podido conseguir con órdenes ni razones..."

El respecte que tot temps ens mereixen els traspasats, i més encara quan el fet ha ocorregut en moments de tragèdia moral sense parió, aclaparats per la dissort i retuts pel dolor, tragèdia que suposem més abaltidora per als homes d'alta gerarquia política o social, i per tant de major responsabilitat davant els pobles i la història; el respecte hem dit, ens priva de fer cap comentari que per força tindria d'ésser agut, punyent i sever, als conceptes i intencions que en aquella avinentesa fluïren lliures per respondre a un sentiment de tipus podríem dir-ne racial, expressa l'home públic que es formà i s'exaltà, per a devallar després amb l'atracció del vèrtigen, durant el període republicà espanyol de 1931-39.

"Pensamiento Español", de Buenos Aires, amb motiu de la visita que el President del Govern Basc féu a la capital del Plata, ara fa un any, publicà un editorial titolat "La Unidad Española y los Nacionalismos" en el qual, entre altres coses, de tan sabudes oblidades i del més pur xeronisme, diu:

"...Nuestra República fué autonomista i autonomistas somos en el más amplio sentido, por entender que todo lo que sea fomentar, exaltar y engrandecer la personalidad de las regiones españolas, sus rasgos característicos de todo orden en lo que tengan de fecundos en folklore, su prosperidad y su tradición, y todo ello sin privilegios ni servidumbres para los demás, es engrandecer la patria común. Hasta aquí llegó la República que defendimos y hasta aquí llegamos nosotros porque esa es la Ley y la voluntad de la Nación española, pero ni un paso más ... no sólo porque no sería correcto ni justo ni respondería a la voluntad del pueblo español, sino porque es contrario a las leyes naturales de la Geografía y de la Historia y al ideal español defendido tres años por los españoles.

Por eso donde quiera que brote una idea de secesionismo, de destrucción de la nacionalidad española lo rechazamos enérgicamente y **lucharemos contra él...** Las aspiraciones de independencia nacionalista local son antiespañolas, y por lo que pueden conducir a la balcanización de España, y porque son antidemocráticas por cuanto se apoyan en un falso principio de superioridad racial y antiliberales por cuanto defienden sistemas de privilegio, y anticristianas porque excitan sentimientos de odio en los hombres llamados a vivir en un mismo ámbito, y porque son retardarias y antipopulares por cuanto se apoyan en poderes e influencias extrañas a la voluntad popular, es un deber indeclinable impedir que prosperen".

L'advertiment de "Pensamiento Español", portaveu d'un grup de republicans exilats a la Repú-

blica Argentina, cal tenir-lo en compte, no pel seu contingut ideològic, per la claretat en els conceptes ni en exposar, estudiar i recolzar fets i principis sinó per la intenció que en sobreix.

No accepten altra nació que la Nació espanyola, la qual cosa els acosta al nacionalisme d'estat que tants d'estralls i desolació està produint arreu.

Es recolzen erròniament o intencionada, en què la segona República espanyola era autonomista, quan la Constitució del 1931 la declara federable i no es concep una federació de regions sinó de nacionalitats.

Admeten la personalitat de les regions i el dret d'aqueixes a fomentar i engrandir els seus trets característics en folklore, prosperitat i tradició, per tal que mentrestant els uns s'aprofitin de l'hegemonia, nosaltres ens anem entretenint.

Les aspiracions, dret natural de pensar, glatir i maldar per obtenir la perfecció i el benestar, baldament sigui un desig romàntic, les aspiracions nacionalistes hi són eixalades per antiespanyoles o contràries als interessos, cal fixar-se bé amb la ingenuïtat que es diu el que que hem oït blasmar quan l'argument ha sortit d'un separatista, de 24 milions d'espanyols. Altrament, aqueixa declaració honora molt el nostre poble, al qual reconeix, en la mateixa edició d'on sortí l'embestida, Alfred Lagunilla en el seu article "Los Indices de Población en España y el medio geográfico", una notable condició humana de capacitat de treball.

I per si, encara, algú pensava amb nacionalismes, clar de pur pensament i sense exterioritzar-ho per mor de la repressió tot temps exaltada i emparada per als "delictes" d'estimar i maldar per l'engrandiment de la terra que ens ha vist nèixer i segurament, amb més pietat que molts homes, cobrirà les nostres despulles, llença anatemes i excomunionis polítiques i sentimentals.

Afirmen, amb ignorància supina, que les aspiracions nacionalistes són antidemocràtiques, per recolzar-se en un fals principi de superioritat racial, com si el nombre, diem-ne conjunt, i la qualitat, diem-ne selecció per l'esforç, treball, cultura, i afany de superació fossin antitètics per a comportar-se d'acord amb els postulats democràtics. Potser tinguin raó en els casos de centralisme foll, però llavors l'anti és aplicable als règims abassegadors. Tanmateix, si sostenen ésser fals el principi de superioritat racial, accepten la diferenciació de races que habiten el territori hispànic. Són antiliberals, continuen, per defensar

sistemes de privilegi, com si el treball, l'honestetat, l'amor propi i la sensibilitat espiritual, fossin principis contraris a la llibertat d'altres homes i d'altres pobles. I àdhuc, per ells, són anticristianes per excitar a l'odi, quan amb l'editorial que comentem no es fa altra cosa que incitar-lo repetint la cançó enfadada que va fer dictar la Llei de Jurisdiccions, i que emplenà mantes vegades, de cap a cap, les pàgines de "El Imparcial" y "Heraldo" de Madrid, de manera molt destacada i rabiosa, quan es discutia al Congrés espanyol l'Estatut de Catalunya. Ja que retreuen el cristianisme, els recordem les cites bíbliques: "Us estimareu com a germans". "No mataràs". "Caïn, què has fet? Has mort el teu germà per un plat de llentilles! No gaudiràs de la pau dels justos."

I acaben els republicans exilats, de "Pensamiento Español", després de fer pública professió de fe democràtica, la tirallonga de contrasentits, negacions i xaronades, amb la menaça de lluitar contra tots els nacionalismes hispànics.

El que passa, però, és que els escarafalls exposats sense contingut ni argumentació sòlida i convincent, produeixen, sempre, una reacció contrària. En lloc d'espai, enforteixen els principis i preparen per a l'acció. El primer èxit de l'editorial esmentat, l'obtingué en veure's privada, la revista, d'elements tan valuosos i equànimes — Alfons R. Castelao, gallec, Manuel Serra i Moret i Pelai Sala, catalans i Ramon Rey Baltar, castellà — que havien fet el sacrifici de pertany-hi, cercant la convivència què, fatalment, no podia reeixir i la "conlevancia" buida de sentit. Després, vingué la conferència d'Ossorio i Gallardo, el conegut polític que tan coneix Catalunya, en el Casal de Catalunya, de Buenos Aires, de la qual parlarem més endavant, que respongué al segon cognom del dissertant a l'acarar-se, amb gallardia, davant la realitat i els continuadors dels vells tòpics unitaris, i que motivà comentaris definitius de Jordi d'Argent, en la secció de "Reflexos" que de manera continuada publica en la revista "Catalunya", de la ciutat del Plata.

Si els de "Pensamiento Español" haguéssin aprofundit en l'estudi de les nacionalitats hispàniques, haurien arribat a la conclusió que existeixen, per derivar-se de les lleis naturals, de la Geografia i de la Història; no haurien promogut la reacció esmentada i haurien evitat que nosaltres donéssim, si bé amb no gaire força però amb molt de pit, el toc d'atenció que donem, cosa que mai els agraiem prou.

Activitat Catalana

En aquesta secció, publicarem les informacions autoritzades que ens trametin entitats, nuclis i grups de catalans que, en l'exili, treballin de cara al bé dels nostres germans i de la Pàtria nostra. Les iniciatives personals, també hi trobaran acollida sempre que segueixin la mateixa trajectòria. Ens reservem limitar-ne el contingut d'acord amb l'espai disponible en cada edició.

ANIVERSARI DE LA MORT DE COMPANYS

El dia 15 d'Octubre passat, el nostre company Miquel Adam, pronuncià una conferència d'homenatge al President de Catalunya, Lluís Companys, amb motiu del segon aniversari de la seva mort.

La conferència de l'amic Adam

fou molt ben acollida pel nombrós auditori que omplia el Saló d'Actes del Centre Espanyol Democràtic, decorat amb banderes catalanes i republicanes. A la presidència de l'acte es destacava la senyera figura del President del Club Català senyor Martí Gallart. Aquella tarda, la bandera catalana, fou hissada a mitja asta en senyal de dol, en el local del C. E. D.

El Club Català a la República Dominicana, atent sempre a les palpitations del nostre poble, ha assolit d'aquesta manera dos objectius: recordar la nostra terra martiritzada en la memòria del President ompanys, i fer promesa de lluitar amb tot el coratge per a assolir l'alliberament del nostre poble de la tirania falangista.

Els Catalans a Amèrica

Vicens RIERA

EN la història del desenvolupament econòmic de l'Amèrica llatina, els catalans han jugat un paper brillant malgrat que llur contribució hagi estat un xic tardana a causa de la disposició del Reis Catòlics que els interdia el comerç a Amèrica, disposició que es mantingué en vigor fins a darreries del segle XVIII, quan Carles III la derogà.

La contribució dels catalans al progrés dels diversos països americans es singularitza pel seu caràcter constructiu. Els catalans vénen a Amèrica a treballar. No els empeny l'afany de glòria que altres colonitzadors conquisten amb les estocinades d'indígenes ni la codícia de tresors legendaris. Per als catalans que vénen a Amèrica no hi ha altre tresor que llur treball de cada dia, i és amb aquest treball com creen i consoliden empreses que al mateix temps que donen guanys i profit a llurs gerents són factors de progrés i de civilització arreu d'Amèrica.

Els catalans, que ja per múltiples raons no figuren gaire en la burocràcia administrativa de la metròpoli, no figuren tampoc entre la gent oficial que a les colònies espanyoles d'Amèrica té la missió d'exprémer els americans a profit de l'opressor, la qual cosa fan conscientment, sense oblidar el seu profit particular, des dels virreis als més modestos escriptors i oficials.

Quan s'inicien els moviments d'independència a Amèrica, els catalans que resideixen ací simpatitzen amb els patriotes americans. L'animadversió que senten pels despotes Borbons i el record de la pàtria oprimita, els inclina, en la lluita entre la metròpoli opressora

i les colònies que es volen alliberar a favor d'aquestes, i en moltes Juntes Revolucionàries figuren els noms de catalans que no vacil·len a arriscar llurs vides i hirsendes per la causa noble i justa dels pobles d'Amèrica.

Establerta definitivament la independència de les Repúbliques Americanes, l'afluència de catalans augmenta. Els immigrants catalans no sempre són homes que vénen ací a cercar un treball que a la pàtria els sigui negat, car Catalunya, en ple progrés econòmic, és un país on el treball abunda fins a l'extrem que atrau un corrent immigratori procedent de diversos països de l'Estat Espanyol. Els catalans que vénen a Amèrica són, sovint, refugiats liberals que fugen de la persecució dels governs reaccionaris, i pròfugs que s'alliberen, amb l'expatriació de les obligacions militars al servei del centralisme.

Amèrica els ofereix possibilitats il·limitades. Ells s'hi estableixen i l'impuls que donen al progrés dels nous pobles és el pagament de l'acollida hospitalària que n'han rebut.

La renaixença nacional de Catalunya, en el seu aspecte literari i artístic primer, en el seu aspecte polític després, és seguida atentament per les colònies de catalans a Amèrica, els quals s'organitzen en societats i publiquen periòdics en català. Són gent que no oblida la pàtria i que sap complir alhora lle'alment els deures que l'hospitalitat rebuda l'imposa envers els països que l'acullen i la pàtria llunyana.

En les manifestacions patriòtiques que se celebren a Catalunya mai no manca la representació dels

catalans a Amèrica. En les hores crítiques mai no manca el seu estimul o el seu ajut material, segons sigui necessària una cosa i altra.

La nostra guerra, va ésser seguida per les colònies de catalans a Amèrica amb un neguit i una tensió que els convertia, pràcticament, en gent present a la lluita.

Caiguda Catalunya, exiliats els combatents catalans, els compatriotes establerts ací han fet honor a la seva tradició liberal i han contribuït generosament, en uns casos, a la vinguda de grups força nodrits d'aquells combatents i en altres, a alleujar la situació difícil en que molts d'ells es troben ací i a Europa.

Els exiliats vinguts a la Dominicana, hem tingut la sort de trobar en la vella colònia catalana una solidaritat que ens ha permès de superar forces dificultats. La identificació patriòtica entre la nova emigració i la vella és admirable i ens ha palesat amb quin fervor, amb quina constància, amb quina minuciositat aquesta ha viscut les lluites polítiques de Catalunya, i també que per a la reconquesta de Catalunya, ocupa el seu lloc. I això és profundament encoratjador, perquè si els catalans que han assistit a la lluita a distància se senten tan ferits en els seus sentiments patriòtics, tan resolutament decidits a lluitar per la llibertat de la pàtria, què és el que no pot esperar-se dels que han aconseguit evadir-se del terror franquista després d'haver-lo combatut amb les armes a la mà? I, sobretot, ¿què és el que no pot esperar-se dels patriotes que avui esta sotmesos a aquell terror?

Anécdotes i Paradoxes

Una de les glòries més sòlides i que han prestigiat a la Catalunya dels nostres temps, es troba en perill. Mestre Pau Casals, també, ha estat entregat pels nazis a la policia falangista espanyola.

L'eminent artista, que ha reco-

rregut amb el seu cello, pot dir-se, tot el món civilitzat, interpretant la mellor música de manera sublim, entre altres activitats artístiques, les úniques a les quals ha esmerçat la seva vida, creà i dirigí la gran Orquestra que portà el seu

nom, donà, quan la guerra que ens fou imposada, concerts a profit dels infants desvalguts i famolencs de la nostra terra, i es negà a actuar, fent pública, amb gallardia, la seva decisió, a Alemanya mentre es trobés governada per Hitler i la seva bàrbara pandilla. Però res es té en compte en el clima franquista, on tot es jutja com a responsabilitat política.

NOTES DE PLATJA

P. BASSEDA I PAULI

ONADES I VENT

Del camp, no més he percebut dos
menes de llenguatge: el del vent
brutal i dissonant i mig selvatge, i el
del mar quan no fa vent, que arriba
com remor constant i igual d'allà al
levant i em porta idèes màgiques d'orient

Cançó de vent...

Ara que ve l'abril,
ara que el vent s'acaba
doneu-me flors i verd
per fer un pom d'esperances.

Salut a la Barraca que eixopluga
gent fora de la Pàtria;
El vent, i tot, dels Pirineus remuga:
Salut a la Barraca!
Ara que els homes som cossos estesos
al llarg d'aquesta platja,
ara que els sentiments són més compresos
i es veuen a les cares,
quan els sentits s'esmussen insensibles
mancats de la seva ànima,
deixeu el pensament que voli sol,
doneu-li forces ales:
que trobi la llaçada del consol
al ser besat per l'aire.
Ai! pensament aimat, qui fos tan lliure
com tu, llibertat cara!
que tu, fugint de mi no em deixes viure
i em fas plorar de ràbia
i jo, perquè no sigui un esclau
en l'exili de ma pàtria
soc, dessota el vent, com una nau
sense ruta prefixada.
Nou dies de ventada, nou inferns
m'omplien de fantasmes
més, jo sé prou que els vents no són eternals
i els homes mai s'acaben.

Ara que ve l'abril,
ara que el vent s'acaba
doneu-me flors i verd
per fer un pom d'esperances.

Ai! quina nit que sento a dins del cor
ai! quina nit ma mare;
quin vent i quina lluita, vull ésser fort
i el cor, de poc se'm para.
Ai, perdoneu-me. Aquí tan sols he après
que el vent no sap d'obstacles.
Jo voldria mon cor tothora encès
i el vent, mare, l'apaga.
Quin pecat de deixar-vos allà amb ells
i no tornar a ma casa:
més aquest vent fa moure els cascabells
i els cascabells em guanyen.
Si moriu sense mi, soc innocent
só víctima de l'aire.
No tinc la culpa jo, ha estat el vent...
el vent d'aquesta platja.
Amic: si vos penseu tornar a la nostra terra
preneu-me aquest encàrrec:
Als amics meus dieu que aquesta guerra
van fer-me fulls d'arlen.
I a la meva mare dieu-li que no em plori
que no es posi endolada;
Diu-li que no tanqui el dormitori
on líric somniava,
I que surti els diumenges al balcó
que miri la gentada
que amb els anys, un diumenge a lo milló
el vent em durà a casa.
Perquè si es cert que els vents no són eternals
i els homes mai s'acaben,
per més roents que siguin els inferns,
un jorn Déu els esclafa.

Ara que ve l'abril,
ara que el vent s'acaba
doneu-me flors i verd
per fer un pom d'esperances.

Camp de concentració de Sant Cyprien (França).

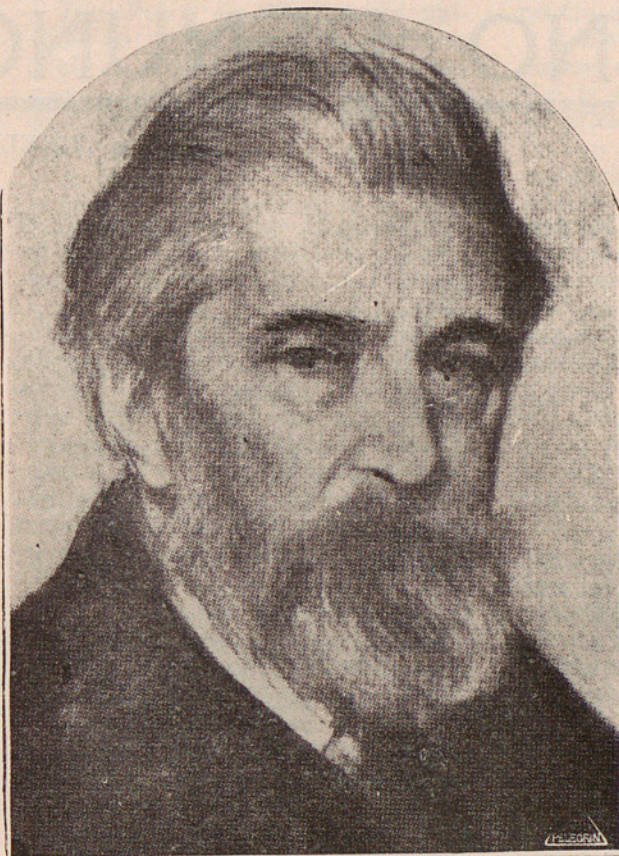
Santiago Rusiñol

J. MASIP I FARRE

MALGRAT ésser diversos els temps que podríem escollir en parlar del nostre teatre, volem també donar a conèixer les principals figures que en diverses èpoques han passat per la nostra escena i han situat el teatre català a un nivell tan enlairat, que moltes de les seves obres han merescut l'honor de la traducció a diverses llengües i s'han passejat triomfals pels escenaris d'Europa i Amèrica.

Molts recordem, encara, l'època inoblidable en que l'escena catalana es trobava en el seu màxim exponent; l'època de la memorable trilogia Guimerà, Iglesias, Rusiñol, quan tot el poble català estava pendent de les estrenes d'aquests tres grans patricis; quan tothom vibrava d'entusiasme i en el Teatre Català Romea, les nits d'estrena, es feien les més grans demostracions de catalanitat i sentiment patri.

D'aquestes tres grans figures del nostre teatre, potser és Santiago Rusiñol la més coneguda, mundialment per la seva doble personalitat artística de pintor i escriptor. Rusiñol pertanyia a una família d'industrials adinerats. Nasqué a Barcelona el 25 de febrer del 1861, va treballar fins als vint i cinc anys a l'escriptori del seu avi, fabricant de filats de cotó. Aquell ambient vuitcentista dels fabricants de l'època, no s'adeia amb el seu esperit bohemi, i als vint i sis anys es llençà a la conquesta de París on s'establí a Montmartre, amb l'escultor Clarassó, el pintor Ramon Casas i Miquel Utrillo. La personalitat artística de Santiago Rusiñol començà a prendre relleu cap a l'any 1889. Abans, havia solament obtingut algun petit triomf aïllat en algunes exposicions a Can-

París. Després del seu primer viatge a París amb Casas i Clarassó, la crítica i els intel·lectuals començaren a trobar en les seves obres el valor artístic i la glòria que mereixien.

En aquella època freqüentava Rusiñol la tertúlia nomenada "La Vanguardia", a l'Ateneu Barcelonès, i el director d'aquell diari, aleshores Modest Sánchez Ortiz, el va convèncer de col·laborar-hi, iniciant una sèrie d'articles que l'acreditaren i donaren fama d'hu-

morista. Destaquen, les narracions del seu famós viatge amb el pintor Ramon Casas a través de Catalunya amb rro i de qual se'n contenen infinitat d'anècdotes. Es per aquell temps, també que Rusiñol comença a escriure en llengua vernacle, i comença en l'Editorial "L'Avenç", on publica els seus tres primers llibres en català: **Anant pel món**, **Oracions i Fulls de la vida**.

Els seus primers assaigs com autor dramàtic, daten de l'any 1890 quan s'estrenà el monòleg **L'home de l'orga**. Seguiren una sèrie de produccions teatrals que no arribaren a consolidar-se fins que va escriure **L'Alegria que passa**, musicada pel mestre Morera, una de les millors obres del Teatre Català. Creient que no seria representada per no haver-hi una companyia amb prou preparació va editar-la i, amb gran sorpresa li que creà i dirigí amb fervor i comfou sol·licitada pel Teatre Intim petència N'Adrià Gual, el qual, inaugurà, amb aquesta producció, la millor temporada de teatre líric català que s'ha conegut a Catalunya.

A "L'Alegria" seguí "Llibertat", obra que abans que es representés en català, la Vitalini la posà en el (Segueix a la pàg. 11)

Joaquim Montero, és mort

Per la premsa, ens assabentem amb pena, de la mort de Joaquim Montero, ocorreguda a Xile fa uns dies. Complim amb un deure de patriotes dedicant-li aquestes ratlles.

Joaquim Montero fou un bon actor de l'escena catalana i junt amb la seva muller, Matilde Xatart, figuraren en moltes de les cartel·leres de les companyies de teatre català. Com autor, també, deixa escrites diverses obres, recordem, entre altres, l'època que a Romea estrenà "Arriba el Telón", "Abajo el Telón", "Monterograf", etc.

Montero, que havia recorregut diverses vegades vegades, sortí de Barcelona al començament de la nostra guerra i va radicar-se a Xile, on, a l'edat de vuitanta anys ha deixat d'existir. Montero és un altre dels que passen a la gloriosa llista d'actors catalans desapareguts.

PODEM, els catalans, fer renúncia voluntària de la nostra ànima? Podem deixar que les flames vives de la nostra espiritualitat s'apaguin a conseqüència de semblant renúncia?

Res no s'oposa a que l'esperit immortal dels catalans es mantingui viu entre els qui, empesos per la fúria de l'huracà que ha trasbalsat Europa, hem vingut a conservar la nostra tradició històrica a terres americanes. Ni les absurdes pretensions unitàries dels qui, oblidant el passat, tracten de revifar la flama d'un centralisme denigrant fora dels límits geogràfics de la nostra pàtria!

Catalunya té una tradició històrica, etnogràfica i espiritual molt superior a la simple tradició econòmica, que és la que alguns homes de la vella Espanya, enriquits a espatlles de la política unitària, tracten de revifar a costa de totes les renúncies espirituals que calguin. Contra aquesta absurda pretensió dels politicastes negats de sentiments humans, que amb la seva actitud tracten de fer impossible la unitat ibèrica, hem de reaccionar els qui, sentint-nos catalans, no renunciem a una íntima comuneració amb la resta de les col·lectivitats ètniques que integren la península Ibèrica.

Després de l'experiència viscuda, semblava arribada l'hora de fer desaparèixer el sentiment d'absurda centralització hispana, que fou patrimoni exclusiu dels homes de la monarquia. Una veu sorgida d'ultratomba, que no ens denigra per ésser de qui és, sembla voler demostrar el contrari, precisament en els moments que més necessària és la unitat de tots. Com que les circumstàncies no són propícies a la discussió, cal passar-ho per alt, però no oblidar-ho.

El sentiment nacional no depèn de les possibilitats econòmiques que ofereixi l'àrea geogràfica de la pàtria, de la mateixa manera que l'instint filial no depèn de la major o menor riquesa d'una llar. Només els negats de sentiments poden arribar a semblant conclusió absurda i delatora. Precisament l'amor als pares, com l'amor a la pàtria, es glorifica i s'ennobleix en la mesura dels sacrificis que

UNITAT, PERO NO RENUNCIA

Francesc CURELL

comporta el seu manteniment. I per a nosaltres, catalans, no ha passat, encara, l'hora dels sacrificis!

Bandejada a Catalunya l'exteriorització catalanista, interdita la nostra llengua, és per terres d'Amèrica que hem de deixar sentir la intensitat idealista dels nostres sentiments i el pes de la nostra personalitat. I una de les maneres més pràctiques de fer obra positiva és el manteniment íntegre dels nostres drets col·lectius, sense convertir-nos en obstacle per a l'obra gegantina que comporta el recobriment total de la independència de les terres d'Ibèria.

Com a catalans apartats circumstancialment del despotisme franquista — ¿quina diferència hi ha entre Franco i els qui a l'exili tracten d'imposar les seves teories centralistes? — som depositaris de la tradició etnogràfica de Catalunya i el compromís contret amb els nostres germans sotmesos ens priva de fer renúncia dels nostres drets, sense caure en un abominable crim de deserció.

Catalunya, avui, per una paradoxa del destí, es redreça més enllà dels seus límits geogràfics. I a aquesta obra de redreçament hem de contribuir-hi tots, sense limitacions partidistes que entorpeixin la marxa dels esdeveniments, malgrat les renúncies voluntàries que poguem trobar al nostre pas entre els corifeus que, dominats per l'estòmac, obliden l'esperit.

El passat no ha de comptar, realment, en l'hora de trànsit que vivim. Només l'experiència viscuda ha de servir-nos de lliçó per a no ensopegar altra vegada en la mateixa pedra, fit el pensament en la grandesa futura, l'aconseguint de la qual ha de comportar, forçosament, una sèrie de renúncies circumstancials, però de cap manera fonamentals. I això és el que semblen oblidar els qui, sentint-se tan aprop del falanxisme, s'aparten del veritable sentiment

col·lectiu de les terres, ibèriques i prediquen un unitarisme corrosiu i lesiu als interessos generals de la gran pàtria que s'està forjant en la xispejant fornall d'Europa.

Els catalans hem mantingut, fins ara, una posició comprensiva que era, més que altra cosa, desig de facilitar la unitat de les diverses col·lectivitats ibèriques, potser fent renúncia dels deures a què ens obliga el compromís moral contret amb els nostres germans que, a Catalunya, sofreixen el despotisme franquista; però aquesta posició, que podria semblar acomodaticia, no pot persistir i sembla arribada l'hora de fer oir la nostra veu en el concert dels pobles que han de formar la futura federació hispànica.

Som homes del món, però no podem deixar d'ésser homes de Catalunya i si ens deixàvem portar pel corrent absurd de les renúncies hauríem desaprofitat el moment més oportú que la història ens ofereix per a deixar sentades les bases de la nostra recuperació. El moment actual de Catalunya és de serena meditació, d'unitat col·lectiva, de renúncia de premisses, no a la manera totalitària, però si en el sentit de facilitar la unitat. Som un exèrcit en ple combat i cal no mirar enrera, sino endavant, perquè la vida de Catalunya, justificada per la seva història, depèn del que ha de venir, que només nosaltres podem determinar que sigui positiu. Concret: que de la nostra unitat o de les nostres divergències depèn que Catalunya sigui el que té dret a ésser o deixi d'ésser definitivament.

Més enllà de la unitat nacional i al marge d'ella, sense fer cas de les veus absolutistes que desafinen en aquesta hora de lliberació i partint sempre del nostre catalanisme substancial, cada català té dret a aixecar el seu castell ideològic, des del punt de vista social i polític; però mentre es decideix el futur de la nostra pàtria, que és l'ideal suprem, no podem obeir altra veu essencial que la que dimana de la nostra condició de catalans.

El món, les realitats del món, són massa concretes per a preten-

(Segueix a la pàg. 11)

Joan Peiró ha estat afusellat

EMILI MIRA

Un dels capdavanters més qualificats del moviment sindicalista català ha estat assassinat per la "legalitat" franquista. L'ex Ministre de la República espanyola ha caigut sota el plom falangista amb tota la dignitat que correspon a un català i a un revolucionari obrer.

Joan Peiró havia estat condemnat a dotze anys de presó y els estava complint a "San Miguel de los Reyes", València.

Abans de la seva condemna, i ja en mans dels seus assassins, se li havien fet indignes propostes per traïr les seves conviccions ideològiques i els seus companys, els treballadors de Catalunya i Espanya.

La fortitut moral d'en Peiró era massa gran per a ésser retuqüent era la víctima escollida.

Els sindicats falangistes necessitaven un "líder" i el nostre amic per la seva història neta i conseqüent era la víctima elegida.

Ja condemnat i sofrint l'inhumà règim del presiri, li renovaren les propostes indignes que amb tota valentia refusà. Aleshores, i perduda tota esperança de convèncer a l'home íntegre, aixecaren un nou procés que'l condemnà a mort, i davant de l'escamot d'execució ha

caigut un dels més intel·ligents capdavanters de la C. N. T. catalana.

Joan Peiró, als divuit anys, gairebé no sabia llegir ni escriure, però el seu temperament, les seves inquietuds espirituals, l'afany de lluita per un món més justament organitzat, el varen portar a la trinxera des treballadors: al sindicat. Vertiginosament la seva intel·ligència anava despertant-se i molt aviat començà a escriure articles i manifestos creant-se una personalitat dintre la Federació de Vidriers d'Espanya, en quina organització ha desenvolupat una gran part de les seves activitats. La seva iniciativa, el seu consell dintre les organitzacions obreres era sempre esperat amb interès, perquè sempre tenia la paraula justa i correcta que corresponia al moment i a la situació. Quan parlava en les assemblees i congressos obrers, era persuassiu i eloqüent. Els treballadors catalans han perdut amb en Peiró un dels valors més positius i una intel·ligència forta.

Com a Ministre de la República, Peiró va realitzar una tasca fecon-

da, i sobre tot, honrada, que aquesta era la virtut més aimada del nostre amic.

Recordem una visita a casa seva durant el seu mandat de Ministre: Era la mateixa casa del vidrier de la gran Cooperativa de Mataró; res no havia canviat. Férem comentaris a l'entorn de la nostra guerra: 'guanyarem'— deia amb tota convicció: "Les democràcies del món han de comprendre que la raó i la justícia estan al costat de la República i de l'autèntic poble espanyol. Catalunya està donant-ho tot per a aconseguir el triomf, i cal que tots plegats siguem dignes i comprensius per posar a contribució tot el que som i podem fer en aquesta lluita d'independència".

Aquest era Joan Peiró, un home íntegre, intel·ligent i insobornable: virtuts que l'han portat davant dels botxins, a morir per un ideal de justícia social.

Poden estar-ne contents els cerveraris espanyols que del crim en fan un santuari. Nosaltres reivindicuem els homes que, com Peiró, han sapigut morir abans de traïr.

D E T E A T R E

(Ve de la pág. 9)

seu país, en italià, i Benavente la traduí, representant-se a Madrid, a l'antic Teatre de la Comèdia. A partir d'aleshores, treballà de ferm per al teatre, i ha estat un dels autors més feconds i populars. Escrites les seves comèdies sempre en català, però s'han traduït al castellà, al francès, al portuguès i l'italià i les seves produccions més populars: "Els Jocs Florals de Canprosa", "La Verge del Mar", "El Pati Blau" "Els savis de Vilatrística", "L'auca del Senyor Esteve", "El Místic", "L'Hèroe", que mugué un terrabastall entre l'element militar monàrquic espanyol, etc. Amb col·laboració amb Martínez Sierra escrigué "Aucells de pas", obra posteriorment adaptada a la sarçuela castellana, musicada

per Usandizaga amb el nom de "Las Golondrinas". A destacar, també, l'adaptació a l'escena catalana de la novel·la de Lamartine "Graziella".

Al Gener de 1926, fou objecte d'una colla d'homenatjes populars a Barcelona i a Sitges, amb motiu de l'obertura del Museu del "Cau Ferrat", el qual legà a la Blanca Subur, considerat com un dels més interessants del món.

La figura venerable i simpàtica de Santiago Rusiñol era abastament coneguda de tots els barcelonins i de moltíssims catalans, el qual amb l'escenògraf Vilumara es passaven les nits al camerino d'algun actor o actriu i a la sortida podíeu veure'ls Rambla amunt i Pasesig de Gràcia fins el Bar "La Punyalada", on hi feien cap tots els intel·lectuals que no havien sabut desprendre's de la bohèmia vuitcentista.

El problema de Catalunya, encara UNITAT, PERO NO RENUNCIA

(Ve de la pág. 10)

dre trepitjar els camins de la utopia. Si volem arribar a realitats pràctiques — i aquest és indiscutiblement, l'anhel de tots — hem de nodrir-nos de realitats. I la realitat, en el nostre cas, és ben concreta: sense reconeixement previ de la nostra personalitat col·lectiva, tots els altres propòsits resten convertits en somnis irrealitzables, en fantàstiques quimeres, cosa que no hem d'oblidar nosaltres ni han d'oblidar, quan el fet ja semblava superat, els qui, a hores d'ara i després de tot, encara creuen que l'esperit dels pobles pot ésser sotmès capriciosament.

NOTA de la D.—Per una omissió involuntària, l'article titulat "L'Arquitectura Romànica a Catalunya" inserit en el nombre anterior, es publicà sense la signatura, éssent aquesta la del company de Redacció, J. Rovira. Consta així.

La Batalla d'Àfrica

*Elecció genial de l'objectiu
pel Comanament aliat*

MANUEL TRUEBA

MALGRAT que l'atac anglo-americà al Nord del Continent Àfrica està executat per dos Exèrcits distints amb comanaments autònoms i amb "bases de partença" amb intervals de milers de quilòmetres seria un error considerar les operacions per separat. Els colps devastadors que les unitats de Montgomery llencen sobre Rommel en els desèrtics sorrals de Líbia s'integren al mateix sistema estratègic que els magistrals desembarcs al Marroc francès i Argèlia. Ambdues accions, planejades, sens dubte, de comú acord i excelentment sincronitzades en la seva execució, són un alt exponent "d'operació de gran estil". Admirable per la cura i secret amb que han estat preparades. Brillant per la mestria amb que es portà a cap la part més difícil de la seva realització i superba per la importància de l'objectiu perseguit en sí mateix i per les conseqüències ulteriors del seu èxit.

Com a concepció estratègica, la campanya africana ens sembla genial i impecable. Ens recorda el vell lema napoleònic qu'aconsella "colpejar de forma fulminant i demolidora l'adversari en el lloc on es trobi més dèbil i vulnerable".

En efecte: De tots els sectors de l'immens front de guerra, el d'Àfrica Septentrional era el lloc on l'Eix podia ésser batut en forma més fàcil i decisiva, d'una manera local evidentment.

Atenent-nos a consideracions militars, la importància d'una força adversa no s'estableix simplement pels efectius intrínsecs que la compona, sino també per la probabilitat més o menys gran d'ésser reforçada un cop ha començat el combat. Es a dir, cal tenir en compte el problema de "l'alimentació de la batalla". La solució del problema està condicionat a les següents circumstàncies: 1^a A la proximitat o allunyament existents entre el teatre de la lluita i els llocs d'emplacement de "les Reserves generals". 2^a A l'abundor o migradesa de les comunicacions i mitjans de transport i a la seguretat o vulnerabilitat dels mateixos. 3^a A les pròpies possibilitats per a impedir o per a obstaculitzar aquests transports enemics. Atent a aquest axioma bonapartista, el comanament superior anglo-americà ha actuat a l'estil dels grans capitans.

Certament, l'Eix era dèbil a l'Àfrica, no sols perquè les seves forces no arribaven al quart de milió d'homes amb la seva adequada dotació, sino que sobretot perquè les unitats "d'élite" necessàries en moments com l'actual, es trobaven al front rus unes, o en zones properes a aquest, altres, i si ens atenem a "distàncies militars" i no geogràfiques, s'observarà que la costa meridional de la Mediterrània, és el lloc de lluita més allunyat del front soviètic. Es compren que tot desplaçament de forces en aquesta direcció, s'ha de fer, gairebé en la seva totalitat, a través de la xarxa central de les carreteres i pistes alemanyes i més endavant al llarg o ample de la Península italiana, gran obstacle, difícil de superar i capaç per si sol, d'entorpir en gran mesura l'ajut a Rommel. És clar que resten mitjans secundaris d'aportar ajut a l'"Àfrica Korps". Podria treure de les "Reserves Llunyanes", tals com les unitats repressives qu'actuen en els països sotmesos, divisions en recuperació o en formació avançada i més a més les formacions pretorianes que els dèspotes de-

diquen a vigilar i assassinar els seus connacionals. En tot cas és d'opinar que l'ajut que pugui filtrar-se a través de la Mediterrània serà reduïda per raó del domini del mar per les flotes navals i aèries aliades.

A la vegada, els combatents aliats, han posat tot de la seva part per a frustrar tota mesura de l'Eix. La violència amb què l'Exèrcit del Nil ha aniquilat les forces italo-germanes i la rapidesa amb que les va desallotjar de tot el llarg de la costa on haurien pogut constituir "Centres de Resistència", amenaça convertir en balder i inoperant qualsevulla esforç què, àdhuc per via aèria, pugui fer Hitler. Per altra banda, l'altre braç de tenalles constituït per les columnes aliades que marxen sobre Tunísia i Tripolitània garantitzen que un desembarc important efectuat via Còrcega no faria res més qu'augmentar la ja considerable llista de presoners dels totalitaris.

Les forces aliades executen una esplendorosa maniobra convergent

Hem parlat del rellevant mèrit del comanament aliat en l'elecció de l'objectiu, però cal parar l'atenció sobre la mestria amb què han concebut i conduït els "moviments operatius".

La direcció del doble atac en Àfrica ens situa en presència d'allò que Clausewitz considera "estratègia de gran portada" i que el General Rojo recomanava sempre com "la forma més econòmica del combat". És a dir "la maniobra convergent" capaç d'assolir grans resultats i susceptible d'anihilar totalment l'enemic en un lloc donat, amb un desgast propi mínim.

Hi ha una paradoxa aparent en la present guerra, però, rigurosament comprovada, de que oficials no germànics, ofereixin depurats exemples d'aplicació correcta dels principis del gran clàssic del pensament militar alemany. Foren, primer, els Mariscals soviètics, els quals, en una inspirada execució de la "defensa elàstica" han rejuenit i enriquit la teoria de Clausewitz, sobre "la forma més avantjosa de la guerra", quasi oblidada per Ludendorf i molt més encara pels Reglaments vigents de la Wehrmacht.

Avui són els alts oficials anglo-americans qui a l'Àfrica, ens obsequien amb un valuós exemple de les idees militars del pensador teutó. Per a Clausewitz tota acció de gran volada té tres ambicions:

1ª Conquistar i destruir les forces armades de l'enemic. 2ª Privar-lo dels seus elements materials d'agressió i de qualsevulla avantatge estratègic o tàctica en el terreny que se li disputa. 3ª Influir en l'opinió pública.

Si examinem els aconeteixements de l'Àfrica del Nord veurem:

1.er La correcta execució del pla concebut pel comanament aliat. Captura o anihilament de la totalitat d'un exèrcit en tot un teatre d'operacions amb un mínim de pèrdues.

2.ón La conquesta del litoral africà implica: a) supressió del perill enemic sobre el Canal de Suez i les posicions aliades del Mig Orient. b) Reduïx les accions dels submarins en la Mediterrània i l'Atlàntic. c) Dóna major seguretat als convois nord-americans que transporten armes a Europa. d) Fa més remota la possibilitat d'un atac nazi a Sud-Amèrica. e) Obiga a Hitler a una major dispersió del seu poder militar per crear possibles zones d'invasió per Grècia, Iugoslàvia, Itàlia i Sud de França. f) Tendeix a alleugrir la pressió alemanya a Rússia. g) Crea els pre-requisits geogràfics per a l'obertura d'un segon front en els accessos laterals del "nou Ordre" en coordinació amb les grandioses accions qu'efectua i efectuarà l'Exèrcit Roig, provocant el colapse de l'Eix en 1943;

i h) Fa possible l'afirmació d'un gran Exèrcit francès que contribuirà a augmentar la potència creixent de les democràcies.

3.er Dóna un terrible colp a la moral totalitària, ja crebantada per les baixes de l'Eix a Rússia; minva la confiança en la victòria entre els sectors fanàtics del nazi-feixisme; estimula l'heroïsme i l'esperit de resistència en els països sotmesos; modifica, de països dubtosament neutrals, com Turquia; centuplica la combativitat i l'esperança de les masses rebels d'Espanya i França.

Els comanaments dels Cossos Expedicionaris Anglo-Americans s'apunten dos remarcables èxits tàctics

Hem vist com gràcies a la inspiració del seu Alt Comanament les armes anglo-americanes han assolit un gran resultat. No cal, però, oblidar alguns aspectes de l'empresa que constitueixen un èxit exclusiu dels Comanaments directes. Ens referim concretament a la batalla d'Egipte i al desembarcament al Marroc i Argèlia. Els caps de l'Exèrcit del Nil han donat prova palesa d'una combativitat i una xardorosa "voluntat de vèncer" unides a un perfecte domini de la tàctica militar.

Situats per l'imperatiu del terreny en una operació on la maniobra estava exclosa i on "l'atac frontal" en fronts paralels era obligat, el General Montgomery va planejar i dirigir la lluita amb un alt concepte de ciència militar. Al desfermar el seu atac de "ruptura" en El Alamein, va fer honor al principi tàctic d'acumulació de mitjans i esforços". Ha recordat brillantment el consell de Napoleó que recomana "guanyar la batalla abans de començar-la", aconseguint "a priori" una aplastant superioritat sobre l'enemic.

Els britànics s'han mostrat també capaços en la coordinació de les distintes armes i especialment dels elements aeris i terrestres. Els impressionants resultats obtinguts en "l'explotació de l'èxit" després de la "ruptura" inicial són conseqüència d'una intel·ligent utilització de l'aviació contra les columnes germàniques en repliegament.

En relació al desembarcament al Marroc i Argèlia, no sols trobem un extraordinari exemple d'organització, sinó també, una meravellosa execució. La rapidesa amb que les unitats ocuparen els objectius prefixats, són el premi al coratge de les tropes i a l'audàcia i bona direcció dels comanaments. En els dies que vindran l'empenta del jove exèrcit americà farà caure Tunís i aniran a juntar-se amb els seus germans d'armes que avancen des de Benghazi cap a Trípoli. I més tard, amb els altres germans d'Algeria, que en el seu dia avançaran sobre Berlín.

LA victòria d'Àfrica marca el principi d'una curva descendent en la potència de l'Eix.

Aquesta és l'opinió feta pública pel Mariscal Smuts, Governador de Sud-Àfrica. Pot considerar-se correcta aquesta apreciació? Sens dubte, ho és. Smuts és home experimentat ja vell, però que viu al dia els problemes actuals. No és capaç de deixar-se impressionar per un triomf que per molt brillant que sigui té, com totes les coses, una portada i volum limitats. Ningú versat en qüestions militars podrà considerar que la destrucció d'un quart de milió de soldats sigui en una contesa en que s'enfronten dotzenes de milions d'homes el punt neuràlgic i decisiu de la lluita. Cal pensar que quan Smuts opina així ha reflexionat sobre el desgast i debilitament de tot l'aparell bèl·lic hitlerià en el transcurs de l'any passat i actual. Les pèrdues alemanyes a Rússia són de tal magnitud que la intervenció d'alguns Cossos Expedicionaris Anglo-Americans han pogut desnivellar la balança a favor de la causa aliada, imposant el pas de l'iniciativa d'unes a altres mans? Francament, sí. L'absoluta absència de reacció de l'Eix davant el greu desastre d'Àfrica ens il·lustra de fins a quin grau la Wehrmacht ha estat crebantada a Rússia. Cap formular-se, descomptant les dificultats de transport enumerades, aquesta altra pregunta: On està l'aviació nazi? Quines causes obliguen a Hitler a deixar en la més paorosa indefensa en el "flanc vertical" del dissortat Rommel? Què resta de tot aquell aplom amb que l'aparell bèl·lic nazi executava accions com l'ocupació de Creta?

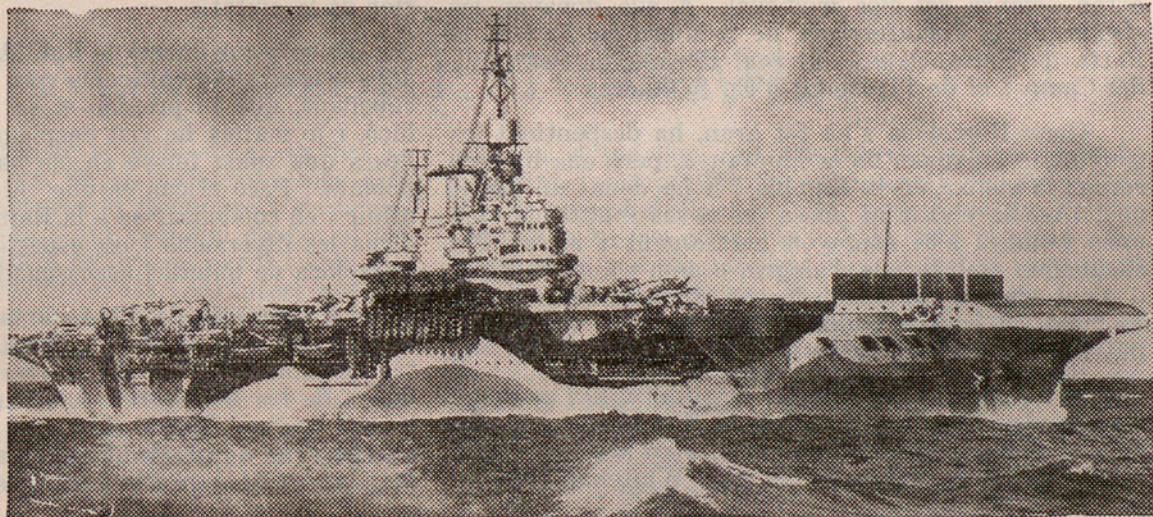
La resposta sorgeix espontània. El desgast alemany al front soviètic arriba a proporcions tals que la retirada de forces d'aquell front constitueixen un seriós perill. El coratjós Exèrcit Rooig ha esmicolat les hosts nazis. El poble soviètic, reforçat amb armaments pels seus aliats va guanyar la primera gran jugada. Els esforços lluitadors del Nil i d'Argèlia han guanyat la segona. Un històric "colze a colze" s'ha establert entre els combatents de la llibertat a l'Est i a l'Oest. S'han nuat llaços de fraternitat d'armes i els heroics defensors d'Algeria i de Stalingrad comproven que no estan sols en l'èpica tasca de defensar l'honor i la llibertat de l'humanitat.

El tirà de Berlín i el seu lacai de Roma esta a punt de perdre el ritme, si s'els hi arrabaça la iniciativa i els martells de la llibertat colpejen, d'ara endavant, més dur i més sovint sobre els vacil·lants cossos des dèspotes.

Mil·lions d'éssers que gemeguen amordaçats per la tirania nazi esperen el moment de la revolta amb els punys crispats per l'odi.

L'hora de la victòria i del càstic no es farà esperar i ... "ai dels vençuts"!

El porta-avions "Formidable" que ha participat en la recent batalla de la Mediterrània, vist des de la nau almirall de la flota anglesa al "Mare Nostrium".

LA RAMBLA

P E R E C O R O M I N E S

ELS poetes troben a la paraula un sentit que ja hi era però que romanía ocult. Tothom hauria dit que la significació del mot era ben precisament definida, quan heus aquí que un llampec esquinça les tenebres i aquella nova imatge és, per si sola i per molt de temps, poesia pura.

Aqueixa mena de creació, que consisteix a treure a fora la potència que les coses ja duïen a dins, presta un encís inesborrable a les segones intencions. Perquè això que deia de les paraules pot aplicar-se igualment a les coses. El seu primer ús o la seva primera representació són deixats de banda per una inspirada decisió de l'home, i el regust que serven inesborrable del seu anterior destí relleva amb poètica originalitat l'expressió nova.

D'una riera que aboca de dret a la mar, perquè la gent hi passa sovint i perquè la ciutat l'encercla i la deixa al mig, en fan un carrer. Evidentment conservarà sempre aquella primitiva sinuositat de les rieres, que té un sentit, propi d'allò que és una riera, i que no és caprici de bell antuvi sinó resolució de dificultats que no ho serien si es fes un carrer de cap i de nou, però aquella mala traça rieresca, com a filla d'una segona intenció, serà poesia.

Heus aquí la diferència que hi ha entre la Rambla de Barcelona, antiga riera que abocava a la mar de muralles enfora, que no ha pogut desdir-se mai del seu ofici primer, quan l'estup de les aigües torrencials a la bona de Déu li marcaren el curs, i aqueixa altra mal anomenada Rambla, que no ho és, sinó un carrer encaixat en la quadrícula de barris nous, senyorial, això sí, encotillada, que les dues corrúes dels seus tells amoreixen d'ombres i d'aromes.

La Rambla vella, la que més d'una vegada ho tornà a ésser quan la muralla i les torres de Canaletes foren arrasades i la riera d'En Malla no va poder engolir l'estup de les aigües que la trencaren vora l'Estació de Martorell, és la que d'allí aboca a la mar, arran sempre del clos medieval. A ella donaven les eixides de la Portaferriça, de la Riera del Pi i de la Porta de Trentaclaus, així com el camí de Sant Pau del Camp i el de l'Hospital d'En Santacreu.

Quan Barcelona s'ha fet gran, ha despentinat les rieres que baixaven de la muntanya, però ens ha conservat la clenxa de la Rambla i li ha donat un sentit nou. Ara la ciutat hi aboca les seves multituds, que unes vegades s'hi esmuyen mansament i altres s'hi encavallen amb bruels d'alegria o amb clams de dolor o d'entusiasme, ja encisades en l'honest platxeri de les flors, ja empantanegades pel regolf de les aigües pútrides i per l'escuma de la mar.

A tot arreu hi ha places i carrers i vies i passeigs i avingudes i bulevards. Però de Rambla només n'hi ha una a Barcelona. Poca coseta, això sí: ni un "Fòrum", ni "un Metròon", ni un "Whitehall", ni un

"Broadway", ni una "Perspectiva Newski": la nostra civilitat no dóna per a més: modesta i no massa ben endreçada, però tanmateix única.

Es una riera per on la nostra vida de poble flueix de gom a gom, mai eixuta ni de nit ni de dia, sempre animada de bombolles humanes, munió virolada d'imatges, brogidora de remors, on al barcelonès li plau de submergir-se, perquè s'hi troba allò que es diu com el peix a l'aigua.

Això que és ara la Rambla no fa més de cent anys que ho és, i encara. Molt temps abans ho devia ésser el Born, quan els catalans van treure allò de "Roda el món i torna al Born". La dita no ha variat, però el mot és un símbol eixut, assecat, perquè ara el barcelonès quan roda el món no pensa en el Born i ja fa prou si sap on cau. Aquí o lluny d'aquí, en mar o en terra, quan els fills de Barcelona s'eixorivien d'una abstracció, tornen al món real amb un: "Ep! A la Rambla".

Mentre hi va haver la Muralla de Mar, la barana de fusta de les Drassanes i les torres de Canaletes, i fins que tot el Raval des de Santa Madrona fins al Portal de Sant Antoni no fou replè de cases, la Rambla només era un esbarjo desmesurat i disgraciós, sense empedrar, plantat d'acàcies, encerclat de convents, amb algun taulell de vendre carn i quatre parades de flors, i la taula d'aigua-i-sucre de la Rosa, la de la facècia del mirall. Feien córrer que la venedora, d'unes belles trenes daurades, i que el mirall traïdor refeletia d'escallimpantes els dintres rosadencs de la donzella.

A poc a poc la Rambla s'ha anat fent. Pels anys vuitanta del set-cents, encara el "Rebombori del pa" retrunyia en les placetes i rieres i carrers del barri de Ribera, vora de l'Audiència, de ca la Ciutat i de la Plaça Nova. Però les forques dels francesos i de Carles d'Espanya es llevaren a la Ciutatella i no al pla de la Boqueria, perquè la Rambla ja no era un esbarjo exterior de la ciutat.

Es cert que encara la Rambla dels Estudis era pels anys seixanta del vuit-cents com una mena de prat dels capellans, que hi prenien el sol entre hora i hora de lliçó, i jo mateix he vist desplegar-s'hi les parades militars que solen fer-se en els barris excèntrics o despoblats. Però el cas és que la vida de la ciutat en afluir i en condensar-se a la Rambla va anar allunyant d'ella les diversions i els espectacles i totes les manifestacions de quieta i assossegada contemplació.

La repressió de 1714 havia condemnat el Portal Nou; la Porta de Santa Madrona, que donava a les hortes de Sant Bertran, no servia més que per anar als banys de les Roquetes i a la carretera del Castell; la bretxa de Sant Pau obria el pas a les famílies obreres que pujaven a la Font Trobada, a la Satalia i a la Font del Gat o restaven a la vora dels baluards entorn dels

jocs de botxes, i l'eixida del Portal de Sant Antoni estava més aviat reservada al tràfic de les galeres que arribaven de la carretera de Madrid per la Creu Coberta i les "Barraquetes", nom que només recorden alguns vells, perquè en temps de la guerra civil van fer-lo popular el Noi de les Barraquetes, vilmet assassinat, i el Xic, venjador del seu germà.

Ni el bell Portal de Mar, aterrat en arrasar-se les muralles, que ja engolia difícilment el tràfic del port (alshores es feia pel Rebaix de la Riba), ni el romàntic Passeig de l'Esplanada, amb les seves fonts i els salzes i les acàcies, però agarrotat per la Ciutadella i després per les línies dels ferrocarrils, donaven l'abast a les ànsies d'expansió de Barcelona.

Per això fou el Portal de l'Àngel, més a prop dels barris aristocràtics de la ciutat, amb les seves dilatades perspectives, l'eixida central dels barcelonesos. D'allí partia el camí de Jesús que muntava descobert per entre les vinyes fins a Gràcia; per allí es buidava la ciutat les vesprades d'estiu, per allí els botiguerets de l'Argenteria i de la Tapineria, i els comerciants del Rec i els artesans de la Plaça de l'Oli, s'arribaven amb les diligències de la Plaça del Pi fins a la Salut i al Coll i a Sant Genís i a Collserola. La gentada aprofitava les tardes dels diumenges per a entrar de retorn carregada de menjars i de vi, i per això les bullagues de la Barcelona romàntica solien començar amb la crema de les barraques dels consums al Portal de l'Àngel.

Havia arribat l'hora de la Rambla. Els convents de Jerusalem i de Sant Josep, materialment arrasats, permetien aplegar-hi a cel obert la Boqueria; la Porta de la Pau, aterrada la rampa de les Drassanes i retirada la barana de fusta (el rastrillo), deixava arribar de dret a les escales del moll nou. Oberta de bat a bat l'eixida alta de la Rambla, per allí i no pel Portal de l'Àngel pujava la gentada al "Prado Catalán" i als "Camps Elisis". Tots els convents desapareixien per sempre de la Rambla, i en llurs solars es construïen teatres, places, quarters i hotels. La sang més vermella de la ciutat afluia cap allí. I un dia fou separat el passeig central amb el voraviu de pedra, i un altre hi foren substituïdes les místiques acàcies pels plàtans opulents, que materialment s'hi feien com volien, allò que es diu, "tal com els arbres de la Rambla".

La Rambla fou una creació del xaronisme, exempta de tradició, ni medieval ni renaixentista, sense cap

monument arquitectònic, si no és el Palau de la Virreina i el graciós esbarjo de la Plaça Reial i l'església barroca de Betlem. Cases petites, esquifides, mal afilerades; estreta on hauria d'ésser més ampla, i espaiosa on no caldria que ho fos. Però pel tirant de la seva canal puja els matins d'estiu la marinada, i els plàtans avials la cobreixen d'una espessa fronda animada d'ocells.

Les mil·lenàries festes dionísiaques foren transplantades del Born i de Santa Caterina a la Rambla cap a la meitat del vuit-cents i això fou la seva consagració: la rua era aleshores un desori encarrilador, una revolució triomfant. La ciutat en va fer el seu centre visceral, i per una trama subtil de nervis i d'antenes invisibles va fer per manera que tots els grans trànsits de la il·lusió una hora i altra anessin a raure i a esclatar allí.

Les noves generacions li poden obrir belles escapades als costats, pel Bonsuccés, per Jerusalem, o per la Riera del Pi; un dia o altre substituiran les rònegues casotes per construccions adients que no li facin perdre el seu aire de tortuós basar. Però caldrà que no la "reformin" si és que no la volen matar. Convé que la Rambla recordi que abans ha estat riera, pels seus marges irregulars i sinuosos, i que segueix essent una fluència, un curs, per on escolen la seva emoció, tràgica o carnavalesca, ingènua o desvergonyida, mils i milions de vides humanes.

Rambla amunt, que és com anar a la muntanya, a respirar un aire més pur, cap al cel blau, en un ambient embalsamat de desmaiadores aromes, envit de la joventut per a la conquesta d'una sempre nova i més alta perfecció moral!

Rambla avall, que és com deixar-se dur sense govern el corrent de les aigües sortides de maré, cinisme de la vellesa que ja fa tractes amb la mort, devallada i enfonsada en el fangal, quan es fa burla de l'enyorament, i l'ànima es cargola en dins com un porquet de Sant Antoni, i troba consol en la floridura pútrida i deixa els clavells i les roses per la pirrossa adusta de les canyes en el bassal!

Jo us voldria contar com és aqueixa Rambla humana, escriure la seva vida, discernir com les estrelletes d'una via làctia la munió de les seves múltiples històries, vides que s'encenen i s'apaguen per un mai més sense deixar més rastre que una resplendor fugitiva.

NOVEMBRE 1936-1942

Cada any, en arribar aquesta data, s'aviva en nosaltres, el record d'una de les situacions més difícils per les quals travessaren la República i els pobles hispànics, lliurats a una lluita desigual contra el feixisme i la invasió. Madrid estava en perill i amb ella la causa republicana, les llibertats i els interessos que havien fet comuns l'existència d'un mateix Estat reaccionari i opressor, les tradicions vives de lluita, la mateixa realitat concreta.

Catalunya comprenia la menaça terrible que planava damunt Madrid, i damunt d'ella mateixa. I, com sempre en les hores punyents i colpidores de l'adversitat, espontàniament, amb un gran ajut de solidaritat,

ocupava el seu lloc. Les columnes catalanes Durruti, Llibertat i Jaume Graells marxaven a la defensa de Madrid, abrandades pel mateix entusiasme amb què a Catalunya havien ofegat la sedició, amb el mateix foc inexaurible que els catalans combatiren al llarg de la guerra, en tots els fronts de la República.

Serà bo que no oblidin aquest i tants d'altres exemples els que han volgut minimitzar l'esforç i l'aportació de Catalunya a la nostra guerra i també els qui, enduts per determinades consideracions o per certs propòsits voldrien aprofundir el fet diferencial i aïllar l'acció de Catalunya en aquest "va i tot" de la seva història, a major glòria de Franco i del seu amo.

Recó de "El més petit de tots"

El Mussol i l'Àguila

UN dia, el mussol i l'àguila feren les paus amb tots els ets i uts: bons mots, juraments i fins abraçades com a garantia.

—Gran Regina — digué el mussol. Beneïda sigui la vostra fillada. Creieu que la respectaré com si fos meva.—

I l'àguila contestà:

—Igual us dic, germà Mussol. —

Però, l'ocell de nit encara no estava prou satisfet. Per a més seguretat, ell que demanà:

—Coneixeu els meus menuts? Tinc por que algun dia no els prengueu per altres i el nostre tractat resulti inútil.

Teniu raó, company. No els conec pas. Però mostreu-m'els. Un cop sabré com són podran dormir tranquils. Paraula de rei que ni les meves urpes ni el meu bec els faran ofensa.

I ara veureu la descripció que el mussol va fer:

—Els meus fillets són carabònics, ben fets i graciosos. De tarannà, són vivarrons i alegres com cap criatura de la seva edat.

Un quant temps després, l'àguila s'escaigué a passar vora la casa del mussol mentre ell era de caçera. La claror del crepuscle li mostrà el niu amb els petits. Ella que se'ls mirà ben bé, i els trobà lletjos com un pecat mortal, ensopits com a mussols que eren i tristos com la mort. Si no arriba a tenir el cor d'àguila, fins li haurien fet llàstima.

Romança sense paraules

A la pica de la font
neda una rosa vermella:
acotada al raig del broc
hi beu una joventeta.
Per la barba i coll avall
li regala l'aigua fresca:
els germanets més petits
riu que riu de la mullena.
Ella riu i beu ensems
i al capdevall s'ennuega...
Tots es posen a xisclar,
s'esvaloten i s'alegren;
i el més petit de tots,
en bressol dins la caseta
en sentir aquell grogit
tot nuet riu i perneja
i es posa a cantar tot sol
una romança sense lletra.

Joan MARAGALL

Però ja sabeu que les àguiles no tenen sentiments gaire tendres. Així, els digué:

Petits estrafolaris, esteu condemnats a perdre aviat la vida. La vostra figura i el vostre aire no us defensen pas. Encara que us trobi ací veig ben clar que no sou els fills del mussol. No us assembleu de res al retrat que me'n féu son pare.

I l'urpa i el bec esgarrifosos aviat els deixaren enllestits.

L'endemà, de matinet, el pobre mussol tornà al cau i no trobà sinó les potes de tota la seva cria.

—Àguila maleïda! Àguila falsa! Qui em farà justícia contra de tu?

Però mentre això deia, passà un ocellet matinejador, tot fresc de rosada, i li féu, entenimentat:

—No maleeixis, company. L'àguila no t'ha mancat a la paraula. Es que no ha reconegut als teus petits. La culpa la tens tu, de no haver-los pintat tal com eren. Has pecat per la flaca de trobar bell i bo tot allò que se t'assemblava i pertanyia.

El Lloro

(Conte de Jacint Verdaguer)

UNA vegada eren dos companys d'un poble molt arreconat dels Pirineus. Un d'ells se n'anà a fer fortuna a Amèrica, i en departir-se de l'altre li digué:

—Què vols que et porti?

Aquest, havent sentit a parlar dels lloros o ponderar sos parlaments, li digué:

—Porta'm un lloro.

Tornà al cap d'alguns anys, i en ésser a Barcelona es recordà que no havia pensat en la promesa feta a son company. Cercà un lloro o no en trobà cap,

i es digué a sí mateix: "Ton company no ha vist cap lloro. Tant se valdria enviar-li un mussol".

Dit i fet, se'n va a la fira dels ocells, compra un mussol i l'hi envia.

Al cap de temps anà al seu poble, i son company li digué que havia rebut un lloro, i ell, no sabent què respondre de moment, li digué tot travat de llengua?

—Bé, i parla?

—De parlar no ho fa encara —respongué el seu company;— Però així que sent parlar, escolta i s'hi fixa molt.

TALLER DE FOTOGRAFADOS

No compite porque
es mejor

M. PELEGRIN

ARZOBISPO MERIÑO, 50
CIUDAD TRUJILLO

"LA ANTORCHA"

Carlos Azar

Artículos de Fantasía.
Perfumería.
Novedades.

Conde, esq. 19 de Marzo — Ciudad Trujillo
"LA ANTORCHA",
SIEMPRE "LA ANTORCHA"

Quant visiteu Santiago, no deixeu d'anar al

"CAFE ANTILLAS"

on hi trobareu bons refrescos, cerveses, vins i licors

EMPRESA AZUL

C. POR A.

COMPANIA DE
TRANSPORTE
EN GENERAL

Calle Dr. J. D. Alfonseca, 99

Teléfono 2634

Proveerse de un Colchón KING
es de personas inteligentes.

Para el descanso noctur-
no, nada mejor que un

Colchón

"KING"

"LA IGUALADINA"

PELLERIA

DE

PELEGRI ROBERT

Carrer President Vásquez, Nº 67.
LA VEGA, R. D.

Primer

10 ¢